

ISSN 3030-3710 (P)

ISSN 3030-3095 (E)

**BUXORO PSIXOLOGIYA VA XORIJIY TILLAR INSTITUTI ILMIY
AXBOROTNOMASI
ilmiy-amaliy jurnal**

**SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA INSTITUTE OF PSYCHOLOGY
AND FOREIGN LANGUAGES
scientific and practical journal**

**НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК БУХАРСКОГО ИНСТИТУТА ПСИХОЛОГИИ
И ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ
научно-практический журнал**

№ 2(6) 2024

Muassis: Buxoro psixologiya va xorijiy tillar instituti
Tahririyat manzili: Buxoro viloyati, Kogon tumani, B.Naqshband MFY, 20-uy
<http://buxpxti.uz/>, buxpxti@gmail.com

Tel: +998918312511 Sobirova D.A.
+998905124244 Ostanov Sh.Sh.
<https://t.me/OstanovSH>

"Buxoro psixologiya va xorijiy tillar instituti ilmiy axborotnomasi" ilmiy-amaliy jurnal

BOSH MUHARRIR:

Baratov Sharif Ramazanovich

psixologiya fanlari doktori, professor,
Xalqaro psixologiya fanlari akademiyasining haqiqiy a'zosi (akademigi)

Bosh muharrir o`rinbosari:

**Shoumarov G`B.** – O`zbekiston Respublikasi fanlar Akademiyasi Akademigi

TAHRIRIYAT KENGASHI A`ZOLARI

Mas`ul kotib:

Sobirova D.A. – psixologiya fanlari doktori (DSc), professor

XORIJ OLIMLARI

Kozlov V.V. - psixologiya fanlari doktori, akademik (Rossiya)

Malix S.B. -psixologiya fanlari doktori, akademik (Rossiya)

Maksimenko S.D.- psixologiya fanlari doktori, akademik (Ukraina)

Rejep O`zyurek -psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)

Darya Gaysina - Sasseks universiteti Psixologiya fakultetida genetika va epigenetika, PhD (Angliya)

O`ZBEKISTON OLIMLARI

PSIXOLOGIYA FANLARI

Umarov B.M.- psixologiya fanlari doktori, professor

Qodirov B.R. - psixologiya fanlari doktori, professor

Qodirov U.D. - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor

Akramova F.A. - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor

Baratova D.Sh. -psixologiya fanlari doktori (DSc), professor

Utepberganov M.A. - psixologiya fanlari doktori, professor

Ayrapetova A.G.- psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Nazarov A.M. - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor

Atabayeva N.B. - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Fayziyeva M.X. - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Qarshiyeva D.S. - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Arzikulov D.N. - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Abdullayeva D.U. - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Ruxiyeva X.A. - psixologiya fanlari nomzodi, professor

Usmanova M.N. - psixologiya fanlari nomzodi, professor

Ostanov Sh.Sh. - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Rustamov Sh.Sh. - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

PEDAGOGIKA FANLARI

Ibragimov X.I. - O`zbekiston Respublikasi fanlar Akademiyasi Akademigi

Olimov Sh.Sh. - pedagogika fanlari doktori, professor

Abdullayeva B.S. - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Hamroyev A.R. - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Rajabov T.I. - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

FILOLOGIYA FANLARI

Shodmonov Q.B. – filologiya fanlari doktori, professor

Gadoyeva M.I.- filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Rajabov D.Z. - filologiya fanlari doktori, professor

Rasulov Z.I. - filologiya fanlari doktori (DSc), professor v.b.

Toirova G.I. - filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Raxmatullayev Sh.N. - filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Xalilova R.R. - filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

MUHARRIRLAR:

Raxmatova M.M. - filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov M.M. - filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov A.M. - BuxPXTI "Xorijiy tillar" kafedrasini mudiri

**"Scientific reports of Bukhara institute of psychology and foreign languages"
scientific-theoretical journal**

EDITOR-IN-CHIEF:

Baratov Sharif Ramazanovich

doctor of psychology, professor, Full Member (academician) of the International Academy of Psychological Sciences

Deputy editor-in-chief:

Shoumarov G.B. - Academician of the Academy of Sciences of the Republic Uzbekistan

EDITORIAL BOARD MEMBERS

Responsible secretary:

Sobirova D.A. – Doctor of Psychology (DSc), professor

FOREIGN SCIENTISTS

Kozlov V.V. - Doctor of Psychology, academician (Russia)

Maliks S.B. - Doctor of Psychology, academician (Russia)

Maksimenko S.D. - Doctor of Psychology, academician (Ukraine)

Rejep Ozyurek - Doctor of Psychology, professor (Turkey)

Darya Gaysina - PhD, Genetics and Epigenetics, Faculty of Psychology, University of Sussex (England)

SCIENTISTS OF UZBEKISTAN

PSYCHOLOGICAL SCIENCES

Umarov B.M. - doctor of psychology, professor

Kadirov B.R. - doctor of psychology, professor

Kadirov U.D. - doctor of psychology, professor

Akramova F.A. - doctor of psychology (DSc), professor

Baratova D.SH. - doctor of psychology (DSc), professor

Utepberganov M.A. - doctor of psychology, professor

Ayrapetova A.G. - doctor of psychology (DSc), associate professor

Nazarov A.M. - doctor of psychology (DSc), professor

Atabayeva N.B. - doctor of Psychology (DSc), Associate Professor

Fayziyeva M.Kh. - doctor of Psychology (DSc), Associate Professor

Karshiyeva D.S. - doctor of Psychology (DSc), Associate Professor

Abdullayeva D.U. - doctor of Psychology (DSc), Associate Professor

Arzikulov D.N. - doctor of Psychology (DSc), Associate Professor

Rukhiyeva K.A. - candidate of psychology, professor

Usmanova M.N. - candidate of psychology, professor

Ostanov Sh.Sh. - doctor of philosophy in psychology (PhD), associate professor

Rustamov Sh.Sh. - doctor of philosophy in psychology (PhD)

PEDAGOGICAL SCIENCES

Ibragimov X.I. - Academician of the Academy of Sciences of the Republic Uzbekistan

Olimov Sh.Sh. - doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Abdullayeva B.S. - doctor of Pedagogical Sciences (DSc), professor

Hamroyev A.R. - doctor of Pedagogical Sciences (DSc), professor

Rajabov T.I. - doctor of pedagogic sciences (DSc), professor

PHILOLOGY SCIENCES

Shodmonov Q.B. - doctor of Philology, professor

Gadoyeva M.I. - doctor of Philology (DSc), professor

Rajabov D.Z. - doctor of Philology, professor

Rasulov Z.I. - doctor of Philology (DSc), professor

Toirova G.I. - doctor of philological sciences (DSc), professor

Rakhmatullayev Sh.N. - doctor of philosophy in philology (PhD)

Khalilova R.R. - doctor of philosophy in philology (PhD)

EDITORS:

Rakhmatova M.M. - Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences

Tursunov M.M. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences

Kurbonov A.M. - Head of the Department of Foreign Languages of BukhPFL

172	Matkarimova Dilnavoz G'ayratovna, Ismatova Dilafruz Tuymuratovna <i>Kichik maktab yoshidagi bolalarni pedagogik psixologik qo'llab-quvvatlashning zamonaviy imkoniyatlari</i>
176	Tursunova Moxinur Bahodir qizi, Ismatova Dilafruz Tuymuratovna <i>Boshlang'ich ta'limda psixolog kasbiy faoliyatining pedagogik-psixologik aspektlari</i>
180	Мирзаева Шахло Руздат кизи <i>Исследование влияния эмоционального интеллекта на учебную деятельность студентов-медиков</i>
185	Собиров Абдулазиз Абдурозикович <i>Расширение возможностей преподавателей по просвещению подростков в области репродуктивного и психологического здоровья</i>
189	Babayeva Nazira Asatullayevna <i>Tug'ruqdan keyingi depressiya</i>
193	Назаров Фарход Аллабердиевич <i>Воспитание народной молодежи как психологическая методическая проблема (на примере бухарского детского фольклора)</i>
198	Beknazarova Lola Sadinovna <i>Ijodkorlik ijodiy-innovatsion ta'lim samaradorligini takomillashtirishning manbai sifatida</i>
204	Sayfullayeva Aziza G'ulomjonovna <i>O'smirlar guruhida psixologik muhofaza motivatsiyasini tadqiq qilishning amaliy - metodik asoslari</i>
208	Жўраев Кўлдошжон Исмадулло ўгли <i>Сущность и структура профессиональной компетенции</i>
13.00.00 – PEDAGOGIKA	
211	Narzullayev Nuriddin Homit o'g'li <i>Geografiya darslarida fanlararo bog'lanish metodikasidan foydalanish</i>
214	Husenova Aziza Sharipovna <i>Blum taksonomiyasi orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish yo'llari</i>
220	Садуллоева Махфуза Гайбуллоевна <i>Система организации непрерывной педагогической практики в начальных классах</i>
225	Бабаева Шоира Баймурадовна <i>Творческое образование - будущее учебного процесса</i>
229	Ashurova Marhabo Sayfulloyevna <i>Buxoro jadidlarining ta'lim-tarbiyaga oid asarlarida yangi usul maktablarida o'qitish imkoniyatlari</i>
235	Himoyeva Sarvarbegim Jamilovna <i>Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida o'quv-biluv topshiriqlarini tashkil etish muammolari</i>
240	Yusufzoda Shabnami Yunus <i>Yozuvga o'rgatish jarayonida o'quv qurollaridan foydalanish texnologiyasini takomillashtirish</i>
247	Yuldasheva Mashxura <i>Qadriyatli yondashuv asosida talabalarda tolerantlik tafakkurini takomillashtirish texnologiyasi</i>
10.00.00 – FILOLOGIYA	
251	Ozodova Vasila Ikrom qizi <i>Gazeta nutqidagi frazeologik birliklarning o'ziga xos xususiyatlari</i>
256	Shokirova Marxabo Sharifovna <i>O'zbek va ingliz tillarida rasmiy uslubda stilistik vositalarning foydalanishdagi o'xshashlik jihatlari</i>

Matkarimova Dilnavoz G'ayratovna
Xalqaro Osiyo universiteti magistranti

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna
Buxoro davlat universiteti Psixologiya va sotsiologiya kafedrasida dotsenti
Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARNI PEDAGOGIK PSIXOLOGIK QO`LLAB- QUVVATLASHNING ZAMONAVIY IMKONIYATLARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada kichik maktab yoshidagi bolalarni pedagogik psixologik qo`llab-quvvatlashning zamonaviy imkoniyatlari to`g`risida va undan tashqari bolaning maktabdagi qiyinchiliklari, amerikalik psixologlarning tadqiqotlaridan olingan ma`lumotlar keltirilgan. Shuningdek, qo`llab-quvvatlash - bu psixologik va pedagogik amaliyot maqsadlarini o`zida mujassam etganligi va shu bilan birga mavzu yuzasidan adabiyotlar tahlili hamda o`tkazilgan tadqiqotning natijalar tahlili ham taqdim etilgan.

Kalit so'zlar: psixologik kompetensiya, neoplazma, faoliyat, semantik aloqa, psixologik yetishmovchilik, innovatsion ta'lim, individual imkoniyatlar.

СОВРЕМЕННЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ПЕДАГОГО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО СОПРО- ВОЖДЕНИЯ ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация. В статье представлены сведения о современных возможностях педагогико-психологической поддержки детей младшего школьного возраста, а также о трудностях ребенка в школе, из исследований американских психологов. Также в поддержку включены цели психолого-педагогической практики, а вместе с тем представлен анализ литературы по теме и анализ результатов проведенных исследований.

Ключевые слова: психологическая компетентность, новообразование, активность, смысловая связь, психологическая недостаточность, инновационное образование, индивидуальные возможности.

MODERN POSSIBILITIES OF PEDAGOGICAL PSYCHOLOGICAL SUPPORT FOR CHILDREN OF PRIMARY SCHOOL AGE

Abstract. This article presents information about the modern possibilities of pedagogical psychological support for children of small school age, as well as about the child's difficulties at school, from the research of American psychologists. Also, the support includes the goals of psychological and pedagogical practice, and at the same time, the analysis of the literature on the topic and the analysis of the results of the conducted research are also presented.

Key words: psychological competence, neoplasm, activity, semantic communication, psychological deficiency, innovative education, individual capabilities.

Kirish. Birinchi marta maktabga qadam qo`yadigan birinchi sinf o`quvchilarining maktabga bor-ganda maktab talablariga va sharoitlariga moslashish uchun ma`lum vaqt zarurdir. Aynan bu ishlar mak-tab psixologining boshlang`ich sinf o`quvchilari bilan olib boradigan pedagogik-psixologik qo`llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Amalda moslashish vaqti hamma bolalarda ham bir xilda samarali o`tmasligi mumkin. Bolaning maktabda moslashishdagi qiyinchiliklar faqat ota-onalar arzlaridagina emas, balki o`qituvchilarning o`quvchilarni qo`llab-quvvatlashlarida ham qayd etilmoqda. Kichik maktab yoshi uchun bolalarni psixologik-pedagogik qo`llab-quvvatlash muammosi o'rganish-ning dastlabki bosqichlarida muhimdir. Ushbu davrda ular yetakchi faoliyat doirasida, ya'ni ta'lim, shaxsning normal aqliy va psixologik rivojlanishi haqida gapirishga imkon beradigan shaxsiy neoplaz-malarni shakllantirishdir. Shuningdek, bu uning ta'lim jihatidan keyingi ta'limi uchun juda muhimdir – ta'lim faoliyatining shakllangan ko'nikmalari, universal ta'lim faoliyati unga samarali bo'lishga va bitir-uvchiga zamonaviy talablarga javob berishga imkon beradi.

Kichik maktab o'quvchilarida birinchi signal tizimi ustunlik qiladi, shuning uchun ularda vizual-majoziy xotira rivojlangan. Ular uchun aniq ma'lumotlarni, masalan, yuzlar, voqealar, narsalar va boshqalarni eslab qolish eng oson va har qanday ta'rif yoki tushuntirishni eslab qolish hali ham qiyinlik qiladi. Ular eshlari mumkin, lekin faqat mexanik takrorlash orqali, semantik aloqalarni bilmasdan

amalg oshirish mumkin. Bundan tashqari, boshlang'ich maktab o'quvchisi uchun matnni o'z so'zlari bilan takrorlash qiyin, chunki u hali ham nutqni yaxshi bilmaydi va hamma narsani yodlash osonroq. O'z navbatida, ular semantik yodlashni qanday tashkil qilishni bilishmaydi: materialni semantik guruhlarga bo'lish, yodlash uchun kuchli nuqtalarni ajratib ko'rsatish, matnning mantiqiy rejasini tuzishdan iboratdir. Fikrlash rivojlanganda, bolaning shaxsiyatining yangi xususiyati paydo bo'ladi. Bola o'zini, oiladagi, sinfdagi mavqeini anglay boshlaydi, o'zini yaxshi o'quvchi sifatida baholaydi. U o'zini atrofdegilar, yaqin odamlar unga qanday munosabatda bo'lishiga qarab baholaydi.

Mavzu bo'yicha adabiyotlar tahlili Mashhur amerikalik psixolog E.Erikson ushbu davrda bola ijtimoiy va psixologik kompetensiya hissi yoki noqulay sharoitlarda — ijtimoiy va psixologik yetishmovchilik kabi muhim shaxsiy ta'limni rivojlantiradi degan tushunchani yaratdi. Birinchi sinf o'quvchilari maktabdagi yangi sharoitlarga juda boshqacha moslashadilar. Zamonaviy o'qituvchi, pedagogik-psixolog me'yoriy hujjatlarni boshqarishi va an'anaviy va innovatsion ta'limdan foydalangan holda davlat ta'lim standartlariga muvofiq kasbiy faoliyatni amalga oshirishi kerak.

Tadqiqot metodologiyasida maktabda o'qish jarayonida pedagogik psixologik qo'llab-quvvatlash va moslashmaslik xususiyatlarini o'rganishga yondashuvlar bo'yicha G.Aubert, A. L.Venger, V.N.Gurov, T.V.Dorojevets, V.N.Drujinin, G.L.Isurina, V.P.Zinchenko, V.E.Kogan, A.V.Petrovskiy va boshqalar, psixologik tushunishga yondashuvlar va maktabga tayyorgarlik bo'yicha esa L.I.Bojovich, N.I.Gutkina, G. Kojaspirov va A.Kojaspirovalar hamda G.G.Kravtsova, M.I.Lisina, R.Ovcharova, T.M.Chirkovalar boshlang'ich maktab o'quvchilarining moslashuvini psixologik va pedagogik qo'llab-quvvatlashni o'rganishga yondashuvlar to'g'risidagi tadqiqotlar keltirilgan.

M.R.Bityanova ta'riflaganidek, qo'llab-quvvatlash - bu psixologik va pedagogik amaliyot maqsadlarini o'zida mujassam etgan, asosiy narsaga - shaxsga qaratilgan muayyan ish mafkurasidir. Psixologik-pedagogik yordam - bu ta'lim muhitida bola bilan o'zaro munosabatda bo'lgan kattalarning kasbiy faoliyati hisoblanadi. Qo'llab-quvvatlashning asosiy maqsadi - har bir bolaning o'z faoliyati, muloqoti va o'z ichki dunyosi subyekti bo'ladigan ijtimoiy, pedagogik va psixologik sharoitlarni yaratish. Bolaning rivojlanish jarayonini psixologik va pedagogik qo'llab-quvvatlash hisoblanadi. Ta'lim tizimida ro'y berayotgan tub o'zgarishlar davrida bugungi kunda kichik maktab yoshidagi bolalarni pedagogik-psixologik qo'llab-quvvatlash alohida ahamiyatga ega. Ular ta'limning barcha bosqichlarini isloh qilish, har tomonlama yangilash bilan bog'liqdir.

Davlat ta'lim standartining joriy etilishi aslida pedagogik ta'limni psixologik va pedagogik ta'limga o'zgartirdi. Bu o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda, intellektual va shaxsiy salohiyatini to'liq ochib berishga qaratilgan o'qitish zarurligini ta'kidladi. Bu esa, o'z navbatida, psixologik-pedagogik yordam masalasini ko'taradi. Uning dolzarbligi ta'lim dasturlarining murakkabligi va xilma-xilligi, o'quvchilarning maktabga tayyorgarligi, dastur talablariga va individual imkoniyatlarning har xil darajada muvofiqligidir.

Har qanday ta'lim tizimida bilim olgan shaxs o'quvchi hisoblanadi. U ta'lim jarayonining subyektidir.

A.V.Brushlinskiyda: "subyekt, ya'ni o'z tarixini yaratuvchisi, o'z hayot yo'lining hakami, dastlab amaliy faoliyatni boshlash va amalga oshirish, muloqot, xulq-atvor, bilish, tafakkur va inson faoliyatining boshqa turlari - ijodiy, axloqiy, erkin. Ya'ni, inson doimo jamiyat bilan bog'liq, lekin ayni paytda u mutlaqo mustaqil - "erkinlik va o'z-o'zini rivojlantirishga so'zsiz huquqlarga ega bo'lgan shaxs sifatida shaxsning mutlaq qiymati tan olinadi". Bola ta'lim obyektidir.

M. R. Bityanovanning so'zlariga ko'ra, kichik maktab yoshidagi bolalarni pedagogik-psixologik qo'llab-quvvatlash, balki keyingi shaxsiy, psixologik va ijtimoiy rivojlanish qobiliyatini ham hisobga oladi.

N. V. Kiryuxina o'z tadqiqotlarida kichik maktab yoshidagi bolalarni pedagogik-psixologik qo'llab-quvvatlashning uch turini ajratib ko'rsatadi:

1. biologik -bu atrof-muhit bilan faol ta'sir o'tkazish jarayoni;
2. ijtimoiy -bu ijtimoiy sharoitlar tomonidan qobiliyati;
3. fiziologik -bu vaziyatning ehtiyojlarini to'liq qondiradigan reaksiya.

Shuni ta'kidlash kerakki, ijtimoiy qo'llab-quvvatlashda eng samarali yondashuv madaniy bo'lib, unda ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va madaniyat o'rtasidagi munosabatlar muammosi ko'rib chiqilgan. L.Uayt, E.Vayda, R.Rappoport, M.Xarris va boshqalar kabi olimlar madaniyatni evolyutsion yo'nalishda inson hayoti uchun zarur bo'lgan adaptiv tizim yoki makon sifatida ko'rishgan. L.Uaytning fikriga ko'ra, ushbu kosmosdagi barcha quyi tizimlar ma'lum bir muvozanatga erishish uchun o'zaro moslashishi kerak hisoblanadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, boshlang'ich sinf o'qituvchisi va o'qituvchisi ishida uzluksizlik g'oyalari amalga oshirishga imkon beradigan shakllarni ajratib ko'rsatish kerak:

1. Bolaning tanasi u uchun mutlaqo yangi yashash va faoliyat sharoitlariga, jismoniy va intellektual yuklarga moslashadi. Bunday holda, u maktabga borgan yoshi, shuningdek, bolalar bog'chasiga borganmi yoki uyda tayyorgarlik ko'rganmi, organizmning funktsional tizimlari qanchalik shakllanganligi, bolaning xatti-harakatlarini o'zboshimchalik bilan tartibga solish va o'zini o'zi tashkil etish darajasi qanday ekanligini bilish muhimdir. oiladagi vaziyat.

2. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi yangi ijtimoiy munosabatlarga va quyidagi aloqalarga moslashadi:
- vaqt-makon munosabatlari: kun tartibi, maktab formasi, darslarni tayyorlash, uning o'quv qurollari saqlanadigan maxsus joyi, "voyaga etganlik" ni tan olish, mustaqillikni ta'minlash va boshqalar.;

- shaxsiy va semantik munosabatlar: bolaning maktabga, o'ziga talaba sifatida munosabati, sinfdoshlari va o'qituvchilari bilan muloqot, sinfda unga qanday munosabatda bo'lish;

- bolaning faoliyati va muloqotining xususiyatlari: oilada unga qanday munosabatda bo'lish, otanonalar va o'qituvchilarning xulq-atvori, oiladagi munosabatlarning o'ziga xos xususiyatlari, boshlang'ich sinf o'qituvchisining ijtimoiy tayyorgarligi va boshqalar.

Shuningdek, maktabdagi pedagog-psixolog tomonidan o'quv jarayoniga tayyorlashning turli shakllari mavjud: boshlang'ich sinf o'qituvchisining xatti-harakatlari maktabning me'yoriy talablaridan farq qiladigan xatti-harakatlar va bolaga o'quv ko'nikmalarini egallash qiyin bo'lgan o'quvlardir.

Turli pedagog-psixologlar maktabdagi noto'g'ri faoliyati natijasida kichik maktab o'qituvchisida olib keladigan asosiy omillarni aniqladilar, masalan:

- ijtimoiy-psixologik e'tiborsizlik;
- ixtiyoriy sohaning yetarli darajada rivojlanmaganligi;
- yuqori aqliy funksiyalarning individual bo'g'inlarining qisman shakllanmaganligi;
- miyaning funktsional o'zaro ta'sirining tipik shakllanishi (masalan, chap qo'llik va u bilan bog'liq motor, kognitiv va hissiy sohalarni rivojlantirish muammolari); faoliyatning neyrodinamik xususiyatlarining buzilishi (aqliy jarayonlarning beqarorligi);

-somatik zaiflik;

-hissiy va shaxsiy muammolar, shu jumladan kommunikativ muammolarning shakllanishi.

Muhokama va natijalar

Kichik maktab yoshidagi bolalarni o'qitish va tarbiyalashda kuchli ta'sir pedagogik jarayonni tashkil etish va o'qituvchining shaxsiyatidan kelib chiqadi. Shuni ta'kidlash kerakki, o'qituvchining bolaga qanday ta'sir qilishini na darslik, na jazo va mukofotlar tizimi bilan almashtirish mumkin emas. Shuningdek, u nazariyasiz va pedagogik amaliyotsiz – amalga oshmaydi. O'qituvchining o'zi, pedagogik fanni bilgan holda, uni ta'lim va tarbiya san'atiga aylantirishga harakat qiladi. Binobarin, pedagogik faoliyatni ijodkorlik deb hisoblagan, o'qituvchi o'zi ta'sir qilmoqchi bo'lgan ruhiy hodisalar qonunlarini o'rganishi va qonunlar va ularni qo'llamoqchi bo'lgan holatlar bajarilishi uchun harakat qilishi kerak.

O'qituvchilar va psixologlar uchun boshlang'ich sinf o'qituvchilarini moslashtirishning asosiy maqsadi bolaning mustaqil ishlashi, munozara qilish va fikrlarini himoya qilish qobiliyatini shakllantirish, savolni to'g'ri berish va to'liq javob berish qobiliyatidir. Agar tizimli maktabga bolalarni barcha fanlar bo'yicha o'qitish paytida statik stressni bartaraf etish qo'shilsa, shuningdek, kun, hafta davomida ruxsat etilgan o'quv yukini hisobga olgan holda maqbul dars jadvalini tuzsangiz, bola uchun moslashish og'riqsiz bo'ladi. va boshlang'ich sinf o'qituvchilarining psixofiziologik va jismoniy imkoniyatlari

Ko'rsatkich	Mann-Uitni Koef-fitsienti	Muhimlik darajasi (p)	O'rta daraja	
			1 "A"	1 "B"
O'quv motivatsiyasi	435,5	0,826	30,02	30,98
O'z-o'zini hurmat qilish	375	0,230	33	28
Yo'nalganlik	355	0,156	33,67	27,33
Maktabga moslashuvi	415,5	0,606	29,35	31,65

Olingan ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki 1 "A" va 1 "B" dagi barcha ko'rsatkichlarning ahamiyatlilik darajasi (p) 0,05 dan yuqori, demak, subyektlar guruhlarida barcha ko'rsatkichlar bo'yicha

sezilarli farqlar mavjuddir. Shuning uchun ushbu sinflarning har birini nazorat va eksperimental guruhga kiritish mumkin. Shunday qilib, nazorat guruhi 1 "a" sinf, eksperimental guruh esa 1 "b" sinfdir.

Shuni ta'kidlash kerakki, ikkala guruhda ham ijobiy yo'nalishda o'zgarishlar yuz berdi, birinchi sinf o'quvchilarining aksariyati shakllantiruvchi eksperimentdan so'ng o'quv motiviga ega, ya'ni o'quv davrida bolalar o'yin motivi fonga tushib qoldi va ular ko'proqmaktabda o'qish motivatsiyaga ega bo'lishdi.

O'z-o'zini baholash diagnostikasi bo'yicha olingan ma'lumotlarga muvofiq sub'ektlarning taqsimlanishi, bu erda nazorat va eksperimental guruhda shakllantiruvchi eksperimentdan oldin va keyin natijalar aks ettirilgan. Natijalar dinamikasi rasmda aks ettirilgan.

Shunday qilib, tadqiqot natijalariga ko'ra, biz birinchi sinf o'quvchilarini maktabda o'qishga qo'llab-quvvatlash va uni eksperimental guruhda amalga oshirish dasturini ishlab chiqish orqali shakllantiruvchi eksperiment yordamida uning yordamida qanchalik muvaffaqiyatli amalga oshirganligini aniqlashimiz mumkin.

Xulosa. Kichik maktab o'quvchilari uchun g'ayrioddiy hayotiy vaziyatga kirishning ushbu davrining ahamiyati nafaqat o'quv faoliyatini o'zlashtirishning muvaffaqiyati, balki maktabda bo'lish qulayligi, bolaning sog'lig'i, uning maktabga munosabati va ta'limotiga bog'liqligi bilan namoyon bo'ladi.

Shunday qilib, boshlang'ich sinf o'quvchilarining maktabga muvaffaqiyatli ko'rsatkichlarini quyidagi mezonlar bo'yicha aniqlash mumkin degan xulosaga kelishimiz mumkin:

- maktab motivatsiyasi, kognitiv qiziqishlarning rivojlanishi unga bog'liq bo'lganligi sababli, boshlang'ich sinf o'quvchisi o'z xatti-harakatlarini, kognitiv faoliyatini o'zboshimchalik bilan boshqarishi kerak, bu esa shakllangan pedagog-psixologlarning ierarxik tizimi bilan mumkin bo'ladi;

-bolaning o'zini o'zi qadrlashi jamoada sotsializatsiya, shuningdek muvaffaqiyatli o'quv faoliyati uchun muhimdir;

-bolaning ixtiyoriy sohasi, bu kattalarning talablari va qoidalariga bo'ysunish qobiliyati, model bo'yicha ishlash qobiliyati deb tushuniladi;

-maktab tashvishi, u alohida e'tiborni tortadi, chunki u bolaning maktabdagi noto'g'ri ishlashining eng yorqin belgisi bo'lib, uning hayotining barcha sohalariga salbiy ta'sir qiladi: nafaqat o'qish, balki aloqa, shu jumladan maktabdan tashqarida, sog'liq va umumiy psixologik farovonlik darajasi bilan namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Pickren W. E., Rutherford A. A history of modern psychology in context. Hoboken, New Jersey. 2010. 380 p.
2. Александровская, Э.М. Психологическое сопровождение школьников [Текст]: Учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений / Э.М. Александровская, Н.И. Кокуркина, Н.В. Куренкова. — М. : Академия, 2002. - 208с.
3. A.Z.Djamilovna Study of the formation of crime motivation in adolescents as a problem of psychological research, I.H.Bakhtiyorovna - ResearchJet Journal of Analysis and Inventions, 2022
4. Ахмедова З.Ж. "Педагогико-психологические особенности адаптации младших школьников к учебной деятельности" Вестник интегративной психологии 2023 Выпуск 29
5. Ostonova, G. (2023). Turli xil stress omillardan garmsel omilining g'o'za barg sathiga ta'siri. Centralno-aziatyatskiy zhurnal obrazovaniya i innovatsiy, 2(11 Part 2), 107-111.
6. Rashidovna, O. G. (2023). Physiology of the endocrine glands. european journal of modern medicine and practice, 3(11),1-6.